

# LOS POLAKÓW Z PRUS WSCHODNICH W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ

niepodległa



INSTYTUT  
PAMIĘCI  
NARODOWEJ  
Delegatura w Olsztynie



WOJEWÓDZA  
WARMIENNO-MAZURYSKI  
ALEXANDER CHŁOPIK

RANKIEM

## 1 WRZEŚNIA 1939 R.

RZESZA NIEMIECKA ZAATAKOWAŁA POLSKĘ, ROZPOCZYNAJĄC WYNIŚCZAJĄCĄ  
I BEZPRECEDENSOWĄ POD WZGLĘDEM OKRUCIEŃSTWA WOJNĘ ŚWIATOWĄ.

## Represje na Polakach

W czasie gdy wojska Rzeczypospolitej stawiały zacięty opór Wehrmachtowi, trwały już represje na Polakach – obywatelach Rzeszy, m.in. z terenów Powiśla, Warmii i Mazur. W oparciu o przygotowane wcześniej listy proskrypcyjne, zatrzymywano polskich działaczy m.in. Związku Polaków w Niemczech, harcerzy ZHP, członków Związku Młodzieży Polskiej oraz pozostałych organizacji polonijnych. Nadrzędnym zamiarem agresora była doszczętna eliminacja czynników polskich – łącznie z fizyczną eksterminacją jej liderów i „warstwy przywódczej”.

● WARMIA  
● MAZURY



## operacja „Tannenberg”

Operacja „Tannenberg” (Unternehmen „Tannenberg”) – realizowane w ramach niemieckiego narodowego socjalizmu działania, których celem była eksterminacja polskiej elity. Po wybuchu wojny przybrały formę zaplanowanych, ludobójczych akcji (Intelligenzaktion, AB-Aktion).



## Aresztowani

Aresztowani zostali m.in. nauczyciele z polskich szkół, w tym ówczesny dyrektor Gimnazjum w Kwidzynie Władysław Gębik, a także kierownik Katolickiej Szkoły Polskiej w Unieszewie k. Olsztyna Jan Maza. Ponadto w rękach policji niemieckiej znaleźli się pracownicy „Gazety Olsztyńskiej” – razem z wydawcą Sewerynem Pieniżnym (synem) i jego żoną, działacze plebiscytowi z 1920 r. (m.in. Franciszek Barcz), członkowie polskich spółdzielni (Leon Włodarczyk) i wielu innych.

## obozy koncentracyjne

Wkrótce po zatrzymaniu, Polaków z Prus Wschodnich przewożono do utworzonego nieopodal Królewca obozu Hohenbruch, skąd po dalszych przesłuchaniach część osób trafiła do obozów koncentracyjnych Sachsenhausen (mężczyźni) i Ravensbrück (kobiety). Losy pozostałych nie były jednak lepsze. KL Hohenbruch stał się miejscem kaźni m.in. wspomnianych Seweryna Pieniżnego (syna) i Leona Włodarczyka.

HOHENBRUCH

SACHSENHAUSEN

RAVENSBRÜCK

## Niemieckie obozy na obszarze Warmii i Mazur

Niemieckie obozy powstawały również na obszarze dzisiejszych Warmii i Mazur. W latach II wojny światowej pod Olsztynkiem funkcjonował obóz jeniecki Stalag I B Hohenstein, zaś w przedwojennym, polskim Działdowie władze okupacyjne utworzyły obóz Soldau, w którym eksterminowano m.in. przedstawicieli duchowieństwa. Ofiarami obozu stali się arcybiskup Antoni Julian Nowowiejski i biskup płocki Leon Wetmański.



## WARMIA I MAZURY W XX WIEKU